

8/2020

JAUNUZŅĒMUMIEM LABVĒLĪGA VIDE BALTIJĀ: KAS JĀZINA PAR VALSTS ATBALSTA PROGRAMMĀM

Mūsdienās jaunuzņēmumi kā inovatīvu biznesa ideju realizēšanas forma kļūst arvien populārāki. Tā kā biznesa vidē robežas tikpat kā vairs neeksistē un lielu nozīmi ieņem tieši starptatiskais elements, sevišķi svarīgi ir izvēlēties jaunuzņēmuma dibināšanai vispiemērotāko valsti. Šādas izvēles izdarīšanā būtiski ir ne tikai ekonomiskie un juridiskie aspekti, bet arī jaunuzņēmumiem labvēlīgas vides un plašu attīstības iespēju esamība, ko valstis veicina caur dažādu atbalsta programmu izveidi.

Lai atvieglotu izvēles veikšanas procesu, LEADELL advokātu biroji ir sagatavojuši salīdzinošu pārskatu par jaunuzņēmumu valsts atbalsta programmām Baltijas valstīs, kas ļaus iepazīties ar valstu piedāvātajām priekšrocībām attiecībā uz vīzu iegūšanu, nodokļu maksāšanu, uzņēmējdarbības finansiālo un konsultatīvo atbalstu u.c.

START-UP VĪZA

Start-up vīza jeb termiņuzturēšanās atļauja ir viens no instrumentiem, ar kura palīdzību valsts atvieglo uzturēšanās atļauju saņemšanu, lai piesaistītu jaunuzņēmumu dibinātājus, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņi, un tādā veidā attīstītu inovatīvu jaunuzņēmumu veidošanos. Baltijas valstīs Start-up vīzu programma tika uzsākta 2017. gada sākumā līdz ar grozījumiem Imigrācijas likumos, un tā ir sevi attaisnojusi – aptuveni 3000 jaunuzņēmumi ir dibināti, pateicoties tieši Start-up vīzu atbalsta programmai.

Start-up vīzas iegūšanas pamatā ir mūsdienīga un inovatīva biznesa attīstības ideja. Tā, piemēram, Igaunijā vīzu piešķir personai, kura vēlas dibināt uz tehnoloģijām balstītu, inovatīvu un mērogojamu biznesu, un šādam uzņēmējdarbības modelim turklāt ir jābūt ar globālas izaugsmes potenciālu. Līdzīgi arī Latvijā vīzas saņēmēja iecerētajam jaunuzņēmumam jābūt ar augstas izaugsmes potenciālu un tā pamatdarbībai jābūt saistītai ar mērogojamu biznesa modeļu un inovatīvu produktu izstrādi, ražošanu vai attīstību. Lietuvā šie kritēriji Start-up vīzas piešķiršanai noteikti konkrētāki – jaunuzņēmumam, kurā vēlas darboties vīzas pretendents, jādarbojas vienā no sešām jomām: biotehnoloģijā, elektronikā, informācijas tehnoloģijās, lāzera tehnoloģijās, mehatronikā vai nanotehnoloģijās. Papildus jau minētajām prasībām,

Start-up vīza tiek piešķirta arī ģimenes locekļiem

Igaunijā Start-up vīzu var saņemt tikai pretendenti, kam ir finansiālais nodrošinājums – naudas līdzekļi kā minimums EUR 160 apmērā par katru mēnesi, ko tas vēlas pavadīt Igaunijā, jeb minimums EUR 1920 par viena gada vīzu. Pēc finansiālā nodrošinājuma prasības izpildīšanas nepieciešams saņemt arī Start-up komitejas apstiprinājumu par to, ka persona var izmantot Start-up vīzu un tās uzņēmums atbilst jaunuzņēmuma definīcijai. Taču gadījumā, ja personai vēl nav Igaunijā dibināts uzņēmums, tā var pieteikties uz īstermiņa Start-up vīzu (līdz 3 mēnešiem) vai ilgtermiņa vīzu (līdz 12 mēnešiem). Arī Latvijā piesakoties Start-up vīzai ir nepieciešams pierādīt, ka vīzas pretendents ir pietiekoši naudas līdzekļi, - mēnesī tiem jābūt ne mazākiem kā Latvijā noteiktās minimālās mēnešalgas apmērā jeb EUR 430, bet gadā EUR 5160.

Gan Latvijā, gan Lietuvā maksimālais uzturēšanās atļaujas laiks ar Start-up vīzu ir 3 gadi. Lietuvā jaunuzņēmumu vīza personām, kas veido jaunuzņēmumu, piešķir pagaidu atļauju dzīvot un strādāt Lietuvā 1 gadu, bet šo periodu var attiecīgi pagarināt. Pēc termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanas Latvijā personai ir jāizpilda sekojošas prasības: triju mēnešu laikā jābūt reģistrētam kā jaunuzņēmuma valdes loceklim un 12 mēnešu laikā jāpiesaista jaunuzņēmumam riska kapitāla ieguldījumi EUR 30 000 apmērā no alternatīvo iegul-

	LV	LT	EST
Maksimālais Start-up vīzas ilgums	▪ 3 gadi	▪ 2 gadi	▪ 1.5 gadi
Finansiālie priekšnosacījumi	▪ Naudas līdzekļi EUR 5160 vienam gadam	▪ Nav prasību naudas līdzekļiem	▪ Naudas līdzekļi EUR 1920 vienam gadam

-dījumu fonda vai EUR 15 000 apmērā no investora, kas atbilst Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma 5. panta prasībām. Ja vīzas saņēmējam nav izdevies 12 mēnešu laikā piesaistīt investīcijas, tam jāsniedz progresa pārskats par jaunuzņēmumā īstenotajām aktivitātēm konkrētajā periodā, pēc kā tiks izvērtēts, vai vīzu ir iespējams pagarināt. Turklāt Start-up vīzas saņemšanai Latvijā ir arī ierobežojumi – vienas un tās pašas aktivitātes īstenošanai jaunuzņēmumā to izsniedz ne vairāk kā pieciem ārzemniekiem.

Start-up vīzas atbalsta programmas neatsverams ieguvums ir arī tas, ka tā ir ģimenēm draudzīga, jo ļauj arī ģimenes locekļiem pievienoties vīzas saņēmējam uz dzīvi kādā no Baltijas valstīm. Kā vēl vienu vīzas ieguvumu var minēt to, ka vīza jaunuzņēmumiem ievērojami atvieglo augsti kvalificētu speciālistu piesaisti no citām valstīm.

START-UP EKOSISTĒMA

Start-up ekosistēma ir ambiciozu uzņēmēju un jaunuzņēmumu atbalsta programma Igaunijā, kuras mērķis ir jaunuzņēmumiem draudzīgas vides izveide. Tā izpaužas kā sadarbība ar 110 organizācijām, kuras sniedz plašu pakalpojumu spektru jaunuzņēmumiem, lai palīdzētu tiem attīstīties. Start-up ekosistēmas pakalpojumos

	LV
Nodokļu atvieglojumi	▪ 0% iedzīvotāju ienākuma nodoklis (darbiniekiem)

ietilpst konsultāciju sniegšana, apmācības, mentorings, pasākumu organizēšana, jaunuzņēmumu izaugsmes paātrināšana, investīciju piesaistīšana u.c. Lielisks palīgs jaunuzņēmumiem Igaunijā ir arī Start-up datubāze, kurā var atrast atbildes uz visiem sev interesējošajiem jautājumiem gan par jaunuzņēmumu dibināšanu, gan atbalsta programmām, kas tiem pieejamas.

110 organizācijas Igaunijā sniedz plašu pakalpojumu klāstu jaunuzņēmumiem, lai palīdzētu tiem augt

Lietuvā jaunuzņēmumiem labvēlīgas vides nodrošināšanā iesaistījušās Lietuvas uzņēmējdarbību uzraugošās iestādes – Lietuvas Banka, Valsts nodokļu inspekcija, Valsts darba inspekcija, Valsts datu aizsardzības inspekcija u.c. 2011. gadā, parakstot Deklarāciju par pirmo uzņēmējdarbības gadu, uzraudzības iestādes apņēmas aktīvi sniegt konsultācijas un palīdzību pirmajā uzņēmumu darbības gadā, primāri nevis

uzliekot sodus, bet gan skaidrojot un palīdzot ievērot likumu. Arī Latvijā Valsts ieņēmumu dienests sagatavojis vairākus metodiskos materiālus tieši jaunuzņēmumiem, lai palīdzētu tiem neapjukt birokrātisko prasību izpildē.

NODOKĻU ATVIEGLOJUMI

Visās trīs Baltijas valstīs jaunuzņēmumi var pieteikties saņemt ar nodokļu atvieglojumiem saistītu valsts atbalstu. Tā, piemēram, jaunuzņēmumiem Lietuvā pirmajā fiskālajā gadā par pirmo taksācijas periodu ir piemērojams 0% uzņēmumu ienākuma nodoklis. Igaunijā no iedzīvotāju ienākuma nodokļa piemērošanas tiek atbrīvotas akciju opcijas jeb darbiniekam piešķirtās tiesības saņemt personāla akcijas. Savukārt Latvijā iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojuma saņemšana nav nodalīta kā atsevišķa valsts atbalsta programma, bet gan ir cieši saistīta ar pārējām valsts atbalsta programmām. Ja jaunuzņēmums piedalās fiksētā maksājuma vai darba ņēmēju piesaistes atbalsta programmā, tā darbiniekiem ir tiesības nemaksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli. Taču šāds atvieglojums ir saistīts arī ar citiem ierobežojumiem – darbinieks, kurš nemaksā iedzīvotāju ienākuma nodokli, nav tiesīgs piemērot neapliekamo minimumu un atvieglojumu par apgādībā esošu per-

LT	EST
▪ 0% uzņēmumu ienākuma nodoklis	▪ 0% iedzīvotāju ienākuma nodoklis (akciju opcijām)

-sonu, tāpat tam ir dažādi ierobežojumi attiecībā uz attaisnoto izdevumu iesniegšanu Valsts ieņēmumu dienestam to atmaksai. Papildus šim nodokļu atvieglojumam Latvijā ir pieejama arī fiksētā maksājuma valsts atbalsta programma, kas ļauj katru mēnesi veikt valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu fiksētu maksājumu darbiniekam 11% apmērā, bet darba devējam 24.09% apmērā no EUR 860. Kad gadā sasniegts obligāto iemaksu maksimālais apmērs, papildus fiksētajam maksājumam jāveic solidaritātes nodokļa maksājums. Tāpat darbiniekam šajā programmā ar darba devēja starpniecību jāveic arī obligātās iemaksas pensiju apdrošināšanai vai privātā pensiju fondā.

Protams, lai saņemtu nodokļu atvieglojumus, uzņēmumiem ir jāatbilst noteiktiem kritērijiem, kas katrā no valstīm ir noteikti atšķirīgi. Lai varētu piemērot 0% uzņēmumu ienākuma nodokļa likmi Lietuvā, uzņēmumam jāatbilst 6 kritērijiem. Pirmkārt, jaunuzņēmumam jāveic komercdarbība pirmo gadu kopš tā ierakstīšanas komercreģistrā, jo šo nodokļa atlaidi piemēro pirmajā taksācijas periodā. Otrais kritērijs ir saistīts ar darbaspēkam noteiktiem ierobežojumiem - šādā uzņēmumā drīkst nodarbināt tikai līdz 10 darbiniekiem. Treškārt, uz-

-ņēmuma ar nodokli apliekamie ienākumi nedrīkst pārsniegt EUR 300 000 gadā. Tajos gan neieskaita ienākumus no kompānijas daļu pārdošanas - par tādiem ieņēmumiem peļņa tiek aprēķināta tikai par to summu, kura pārsniedz paša aktīva vērtību. Ceturtkārt, par uzņēmuma dalībnieku (akcionāru) var būt tikai fiziska persona. Taču, ja uzņēmuma dalībniekiem (akcionāriem) pieder vairāk kā 50% kapitāla daļu arī citā uzņēmumā, kritēriji attiecināmi arī uz to tā, ka abos šādos uzņēmumos kopējais darbinieku skaits un ieņēmumu apmērs nedrīkst pārsniegt iepriekš uzskaitītos limitus. Pēdējais kritērijs Lietuvā ir saistīts ar uzņēmuma struktūru. Jaunuzņēmums iegūst nodokļa atvieglojumus tikai tad, ja trīs secīgos taksācijas periodos uzņēmuma darbība netiek apturēta, tas netiek reorganizēts vai likvidēts, tāpat arī uzņēmuma daļas (akcijas) šajā periodā nedrīkst nodot jauniem dalībniekiem (akcionāriem). Ja kāda no šīm prasībām tiek pārkāpta, piemēram, uzņēmums pretendē uz nodokļu atvieglojumu, bet tā darbība tiek apturēta otrajā secīgajā taksācijas periodā, uzņēmumam ir jāiesniedz pārskatīta ienākuma nodokļa deklarācija ar 5% vai 15% nodokļa likmi un jāmaksā arī nokavējuma procenti.

 Kopš 2020. gada septembra likumdevējs ir atvieglojis kritērijus valsts atbalsta saņemšanai Latvijā

Lai Igaunijā piemērotu iedzīvotāju ienākuma nodokļa izņēmumu akciju opcijām, pirmkārt, starp to piešķiršanu un izmantošanu jābūt vismaz 3 gadu periodam, un otrkārt, šādu akciju opciju izmantošanas gadījumā iegūstamajām akcijām jābūt saistītām ar līdzdalību kā akcionāram darba devēja vai tā grupas uzņēmumā.

Latvijā līdz 2020. gada septembrim jaunuzņēmumiem bija noteikti stingri kritēriji, kas

Valsts atbalsta ilgums nodokļu atvieglojumiem un finansiālajam atbalstam	LV	LT	EST
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 vai 2 gadi* var pieteikties atkārtoti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 gads 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nav ierobežots

būtiski sarežģīja valsts atbalsta saņemšanu. Lai to atvieglotu, likumdevējs veica grozījumus Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumā, izslēdzot tādas ierobežojošas prasības kā to, ka atbalstam varēja pieteikties tikai pirmajos piecos uzņēmuma komercdarbības gados, 70% no darbiniekiem bija jābūt maģistra vai doktora grādam, vismaz 50% no izdevumiem bija jānovirza pētniecībai, peļņu nevarēja sadalīt dividendēs un jaunuzņēmuma

ieņēmumi nedrīkstēja pārsniegt EUR 200 000 gadā, un citas.

FINANSIĀLAIS ATBALSTS

Baltijas valstis jaunuzņēmumiem nodrošina arī dažāda veida finansiālu atbalstu. Ar atbalsta programmu augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei Latvijā jaunuzņēmumiem iespējams no 1

Baltijas valstis jaunuzņēmumiem piedāvā dažādu veidu finansiālo atbalstu

līdz pat 3 gadiem saņemt valsts atbalstu personāla izmaksām līdz pat 45% apmērā - darbinieku atalgojumam, atvaļinājuma kompensācijām un obligāti veicamajām iemaksām. Lai pieteiktos augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistes programmai un pārējām valsts atbalsta programmām Latvijā, jaunuzņēmumam nedrīkst būt nodokļu parāds, kas pārsniedz EUR 150, un tam nedrīkst būt pasludināts maksātnespējas process. Papildus šiem kritērijiem jaunuzņēmumam jāpiesaista kvalificēts riska kapitāla investors, kuram 24 mēnešu periodā jāveic agrīnās stadijas riska kapitāla ieguldījums vismaz EUR 15 000 vai 30 000 apmērā atkarībā no tā atbilstības Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma 5. panta prasībām. Līdz grozījumu veikšanai Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likums šādu ieguldījumu paredzēja veikt tikai pašā jaunuzņēmumā, bet kopš 2020. gada septembra to var veikt arī jaunuzņēmuma mātes vai meitas sabiedrībā, kas atbilst konkrētiem kritērijiem. Taču ja jaunuzņēmumam, kurš izstrādā, ražo vai attīsta inovatīvu produktu, nav izdevies tā pirmajos piecos komercdarbības gados piesaistīt riska kapitāla ieguldījumu, tas var pieteikties valsts atbalstam arī bez šo investīciju saņemšanas. Ja šīs prasības tiek

izpildītas, jaunuzņēmums valsts atbalsta programmām var pieteikties jebkurā laikā, turklāt tas var pieteikties saņemt valsts atbalstu arī atkārtoti.

Igaunijā jaunuzņēmumu finansiāla atbalstīšana notiek caur jau minēto start-up ekosistēmu programmu un tās sadarbību organizāciju iesaisti. Tikmēr Lietuvā izveidotas programmas, ar kuru palīdzību mazi un vidēji jaunuzņēmumi pirmajā dar-

* 2 gadi, ja veikts agrīnās stadijas riska kapitāla ieguldījums EUR 150 000 apmērā

-bības gadā var pieteikties aizdevuma ar atvieglotiem nosacījumiem saņemšanai. Mazie jaunuzņēmumi, kuru darbinieku skaits nepārsniedz 50 un kuru ieņēmumi gadā nepārsniedz EUR 10 000 000, var saņemt maksimālo aizdevumu EUR 25 000 no Uzņēmējdarbības veicināšanas fonda 2014. – 2020. Savukārt vidējiem uzņēmumiem, kuru darbinieku skaits nepārsniedz 250 un kuru ieņēmumi gadā nepārsniedz EUR 50 000 000, iespējams pieteikties aizdevuma saņemšanai no Atvērtā kredīta fonda 2, kurš jaunuzņēmumiem izsniedz aizdevumus uz 10 gadiem līdz EUR 450 000 apmērā. Tiesa gan, šī aizdevuma maksimālā summa var tikt palielināta, ja jaunuzņēmuma finansēšanā piedalās arī banka, turklāt aizdevumam var pieteikties arī mazie uzņēmumi.

E-REZIDENCE

Kā vēl viens jaunuzņēmumu dibināšanai labvēlīgs pakalpojums ir e-rezidence, ko jau ilgstoši piedāvā Igaunijā, un kas pavisam drīz tiks ieviests arī Lietuvā. Igaunijā e-rezidence darbojas kopš 2014. gada – tā ir valdības izdota digitālā identitāte, kas piedāvā iespēju tiešsaistē viegli uzsākt un vadīt no atrašanās vietas neatkarīgu uzņēmējdarbību, izmantojot ērtus digitālā biznesa pakalpojumus. E-rezidence ir starptautiska digitālā identitāte, tāpēc tā pieejama ikvienam ne tikai Igaunijā, bet arī citur pasaulē.

E-rezidence ir mūsdienīgs risinājums, kurš ļauj attālināti vadīt Start-up uzņēmumu

Lietuvā e-rezidences pakalpojums tiks piedāvāts sākot no 2021. gada. Ir plānots, ka e-rezidenti saņems digitālo identitāti – identifikāciju, kas tās lietotājiem nodrošinās tiešsaistes piekļuvi dažādiem administratīvajiem, sabiedriskajiem un komerciālajiem pakalpojumiem. Tāpat e-rezidenti varēs arī dibināt uzņēmumus, atvērt bankas kontus un deklarēt nodokļus tiešsaistē. Lai izmantotu e-rezidences priekšrocības, ārvalstu pilsoņiem, kuri nav Eiropas Savienības pilsoņi, viņu ģimenes locekļiem vai citām personām, kurām saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem ir tiesības uz brīvu pārvietošanos, būs jāsaņem uzturēšanās atļauja Lietuvas Republikā.

KOPSAVILKUMS:

- Baltijas valstīs iespējams saņemt Start-up vīzu – atvieglotā procedūrā iegūstamu termiņuzturēšanās atļauju, kas jaunuzņēmumu dibinātājiem vai darbiniekiem ļauj kopā ar ģimeni dzīvot Igaunijā, Latvijā vai Lietuvā.
- Lietuvā uzņēmējdarbību uzraugošās iestādes, tostarp Valsts nodokļu inspekcija un Valsts darba inspekcija, apņēmušās pirmajā darbības gadā palīdzēt uzņēmumiem ievērot normatīvos aktus, nevis piemērot naudas sodus.
- Visās trīs Baltijas valstīs jaunuzņēmumi var saņemt nodokļu atlaides – Latvijā un Igaunijā jaunuzņēmumu darbinieki var tikt atbrīvoti no iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšanas, bet Lietuvā jaunuzņēmumi var nemaksāt uzņēmumu ienākuma nodokli.
- Latvijā jaunuzņēmumiem iespējams saņemt finansiālu atbalstu augsti kvalificētu darba ņēmēju piesaistei, ar kuru valsts 1 līdz 3 gadu ilgā periodā finansē personāla izmaksas līdz pat 45 % apmērā.
- E-rezidence, kas ļauj tiešsaistē vadīt uzņēmējdarbību un attālināti piekļūt dažādiem administratīvajiem un sabiedriskajiem pakalpojumiem, jau ilglaicīgi ir pieejama Igaunijā, un no 2021. gada tiks ieviesta arī Lietuvā.